

# KYBERŠIKANA NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH V JIHOČESKÉM KRAJI

## Cyberbullying at primary schools in South Bohemia Region

Veronika Królová

Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií, Pardubice

### Summary

The paper deals with the current topic of cyberbullying, which has been rapidly evolving in recent years. Together with the development of communication and information technologies, more and more attention is dedicated to this issue. The main theme of this paper is research directed at mapping the incidences of cyberbullying at primary schools of South Bohemia region. Data collection was done with the use of a questionnaire, which was anonymous and was distributed to 11–15 year-old pupils of primary schools in South Bohemia region in the first half of 2013. In total, 765 questionnaires were evaluated. There were 53% boys and 47% girls from the total number of respondents. The results of this research showed that in total, 21% of pupils at primary schools became a victim of cyberbullying sometime during their life time. In on-line environment, the pupils were most often harassed while chatting with someone. That involved 37.8% cases. In total, 9.8% of pupils admitted to cyberbullying others. The respondents reported that the most common reason why they decided to cyberbully the others was “amusement” (26%) and “for other reason”, reported (26%). The victims of cyberbullying are more prevalent among girls than among boys but it is opposite with the aggressors, i.e. boys cyberbully others more often than girls.

**Key words:** cyberbullying – primary school – pupils – aggressor – victim

### Souhrn

Příspěvek se zabývá aktuálním tématem kyberšikany, která se v posledních letech spolu s rozvojem informačních a komunikačních technologií rychle vyvíjí a věnuje se jí čím dál větší pozornost. Hlavním předmětem příspěvku je vlastní výzkum, jehož cílem bylo zmapovat výskyt kyberšikany na základních školách Jihočeského kraje. Pro sběr dat byla použita technika dotazníku, který byl anonymní a byl distribuován v první polovině roku 2013 žákům druhého stupně základních škol v Jihočeském kraji. Celkem bylo vyhodnoceno 765 dotazníků, kdy z celkového počtu respondentů bylo 53 % chlapců a 47 % dívek. Výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že oběťmi kyberšikany se za svůj život stalo celkem 21 % žáků druhého stupně základních škol. Nejčastěji byli žáci v online prostředí obtěžováni na chatu, a to v 37,8 % případů. Ke kyberšikanování druhých se přiznalo celkem 9,8 % žáků. Respondenti uvedli, že nejčastějším důvodem, proč se rozhodli kyberšikanovat druhé, byla zábava (26 %) a dále jiný než některý z uvedených důvodů (26 %). Oběti kyberšikany se vyskytují častěji mezi dívkami než mezi chlapci, avšak u agresorů je tomu naopak, tj. chlapci kyberšikanují druhé častěji než dívky.

**Klíčová slova:** kyberšikana – základní škola – žáci – agresor – oběť

---

Submitted: 2014-03-31 • Accepted: 2014-04-24 • Published online: 2014-06-30

PREVENČE ÚRAZŮ, OTRAV A NÁSILÍ: 10/1: 13–20 • ISSN 1801-0261 (Print) • ISSN 1804-7858 (Online)

---

## ÚVOD

Kyberšikana je druh šikany, která jako nástroj k ubližování využívá dnes velmi rozšířené moderní informační a komunikační technologie (ICT). Dříve byla kyberšikana neznámým pojmem, ale dnes se s ní můžeme setkat téměř kdekoli a kdykoli, jelikož většina z nás využívá informační a komunikační technologie každý den.

Šikana je jedním z nejzávažnějších problémů ohrožujících mravní i duševní vývoj žáků. Je to nebezpečný jev, který oběť poškozuje především psychicky. Následky mohou být vážné, dlouhodobé nebo celoživotní (Vitošová, 2009).

V literatuře je možné setkat se s několika definicemi. Jak uvádí Krejčí (2010), kyberšikana je označována jako nebezpečný komunikační jev realizovaný prostřednictvím informačních a komunikačních technologií s cílem někomu ublížit. Mezi informační a komunikační technologie řadíme internet (e-mail, sociální sítě, instant messaging, chat, blogy, webové stránky apod.) a mobilní telefony (SMS, MMS, videozáznamy).

Zahraniční literatura uvádí, že kyberšikana, některými lidmi nazývaná také „internetová agrese“, „internetová šikana“ nebo „digitální obtěžování“, zahrnuje používání počítačů nebo jiných zařízení informačních technologií (IT), jako jsou PDA (Personal Digital Assistant) nebo mobilní telefony, k ponižování, obtěžování, zastrasování, vyhrožování nebo jinému ubližování jednotlivci vybranému právě k takovému týrání (McQuade et al., 2009).

Kyberšikana má s klasickou šikanou mnoho společných znaků, avšak do své charakteristiky přibírá i některé přímo typické pro virtuální svět. Jedním z nich je proměna profilu agresora i oběti. Zatímco u tradiční šikany záleží většinou na fyzické převaze agresora nad obětí, u kyberšikany to neplatí. Jelikož se spolu v reálném světě nemusejí vůbec setkat a veškeré šikanování tak může probíhat pouze prostřednictvím ICT, dá se říci, že u agresora záleží hlavně na znalosti prostředků, které ke kyberšikaně využívá, a též na jeho vlastní vynalézavosti. I fyzicky slabý a před společností uzavřený člověk se znalostí ICT a vynalézavostí se může stát na internetu nebezpečným útočníkem.

Dalším z typických znaků kyberšikany je možná anonymita. Pokud sám útočník nechce odhalit svou identitu, může být v online prostředí velmi obtížné ji dohledat. Internet poskytuje mnoho možností, jak se skrýt – například za falešná jména, přezdívky či anonymní účty.

Online prostředí také poskytuje možnost zhlédnout nahraný materiál prakticky neomezenému

počtu lidí. Na webu je mnoho „virálních videí“, která se šíří mezi uživateli jen jejich vlastním přičiněním. Mnohá z nich zachycují trapné či bolestivé okamžiky, jimiž se baví obrovské množství lidí, a na oběť zachycenou v takto rozšířeném videu nebo fotografii mohou mít destruktivní psychické následky.

Dalším znakem, který dělá kyberšikanu tak nebezpečnou, je nezávislost na čase a místě kyberšikanování. Elektronické komunikátory, hlavně mobilní telefony, má v dnešní době většina lidí neustále u sebe. Agresor může svou oběť obtěžovat například neustálým psaním výhrůžných zpráv a prozváněním. Domov jako skryš před vnějším světem při klasické šikaně při kyberšikaně neposlouží, jelikož elektronická média lidé využívají k práci či zábavě i tam.

Přestože je možné mobilní telefony i zprávy na internetu ignorovat, e-maily, textové zprávy a hanlivé příspěvky mohou být stále posílány. Kdykoliv oběť zapne mobilní telefon či počítač a přihlásí se například na sociální síť nebo e-mail, zprávy tam na ni čekají. Navíc je extrémně obtížné jednou nahraný materiál odstranit. Jakmile jsou jednou zprávy, nevhodné materiály, upravené fotografie apod. nahrané na internet, během okamžiku si je mohou stáhnout miliony lidí do svého vlastního počítače a šířit je dál (Shariff, 2009).

Ač je kyberšikana poměrně novým fenoménem, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) zareagovalo na aktuální situaci jejího výskytu. Do Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zařadilo samostatnou přílohu zabývající se řešením kyberšikany.

Kyberšikanu je důležité především včas odhalit a v co nejkratším čase začít řešit. K tomuto může pomoci i zmapování výskytu kyberšikany mezi žáky.

Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat stav kyberšikany na základních školách v Jihočeském kraji. V první řadě se zabýval mírou výskytu kyberšikany a její četností, dále sběrem dat o podrobnostech, jako jsou prostředky k obtěžování a důvody útočníků k agresí.

## METODIKA A CHARAKTERISTIKA SOUBOURU

Ke zjištění informací byl využit vlastní výzkum. Jednalo se o kvantitativní výzkumné šetření, kdy k získání dat bylo využito dotazníků. K dotazování byli vybráni žáci základních škol v Jihočeském kraji.

Výběr souboru byl proveden na základě dobrovolnosti (Reichel, 2009), kdy jednotlivé školy byly vybrány na základě telefonického oslovení a ochoty zúčastnit se výzkumu. Výzkum byl proveden v první polovině roku 2013. Anonymního dotazníkového šetření se zúčastnilo 765 žáků základních škol. Z celkového počtu respondentů bylo 404 chlapců (53 %) a 361 dívek (47 %). Věkové rozmezí respondentů, kteří navštěvovali druhý stupeň základních škol, bylo od 10 do 18 let (tab. 1). Respondentům

byly pokládány otázky, zda a jak často se stali obětí kyberšikany a zda a jak často kyberšikanovali druhé, a to ve dvou časových periodách – za celý život a v posledním roce. Kyberšikana pro tento výzkum byla definována jako využívání informačních a komunikačních technologií – čili internetu, mobilních telefonů apod., za účelem úmyslného, opakovaného a nepřátelského chování jednotlivce nebo skupiny, které má za cíl někoho poškodit.

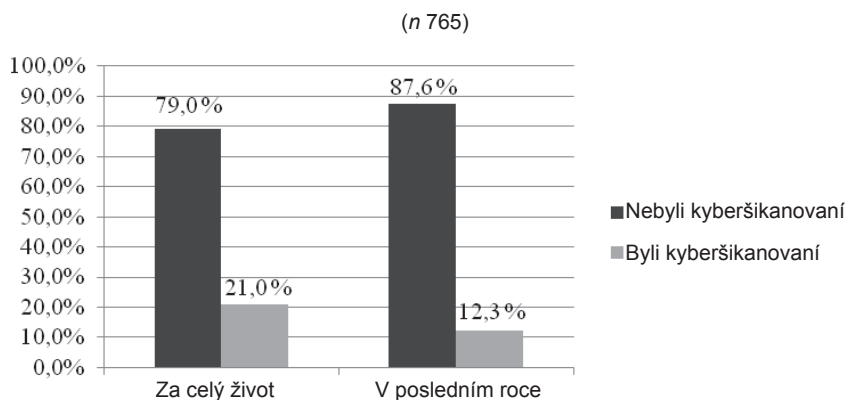
**Tabulka 1 Počet a věkové skupiny respondentů**

	10–12 let	13–15 let	16–18 let	Celkem
Chlapci	93	294	17	404
Dívky	106	245	10	361
Celkem	199	539	27	765

## VÝSLEDKY

Výzkum ukázal, že za celý svůj život bylo kyberšikanováno 21 % (n 161) žáků. Na otázku, zda byli žáci

kyberšikanoováni v posledním roce, odpovědělo kladně celkem 12,3 % (n 94) žáků (graf 1).



**Graf 1 Byl(a) jsem kyberšikanován(a)?**

Zkoumání obětí kyberšikany ve vztahu k pohlaví ukázalo, že bylo v průběhu celého života kyberšikanováno 18,1 % (n 73) chlapců a 24,4 % (n 88) dívek a v posledním roce 10,9 % (n 44) chlapců a 13,9 % (n 50) dívek (graf 2).

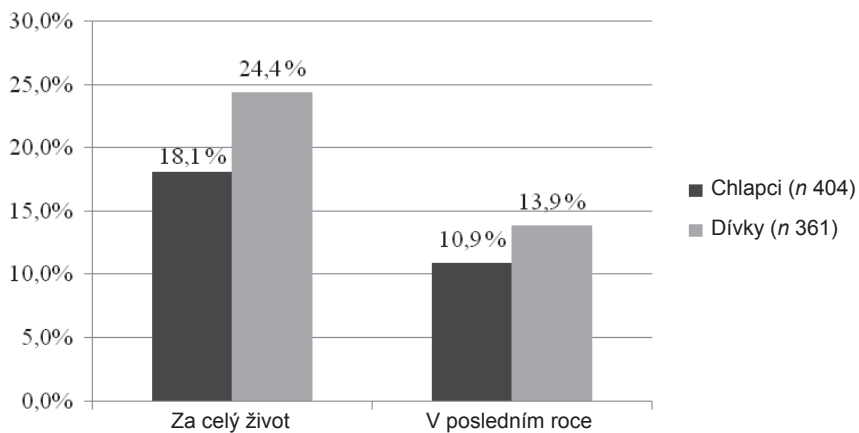
Kyberšikanoování druhých v průběhu celého života přiznalo 9,8 % (n 75) žáků. Za poslední rok uvedlo kyberšikanoování druhých 6,7 % (n 51) žáků (graf 3).

Ke kyberšikanoování se přiznalo za celý svůj život 10,1 % (n 41) chlapců a 9,4 % (n 34) dívek a za poslední rok se přiznalo 7,9 % (n 32) chlapců a 5,3 % (n 19) dívek (graf 4).

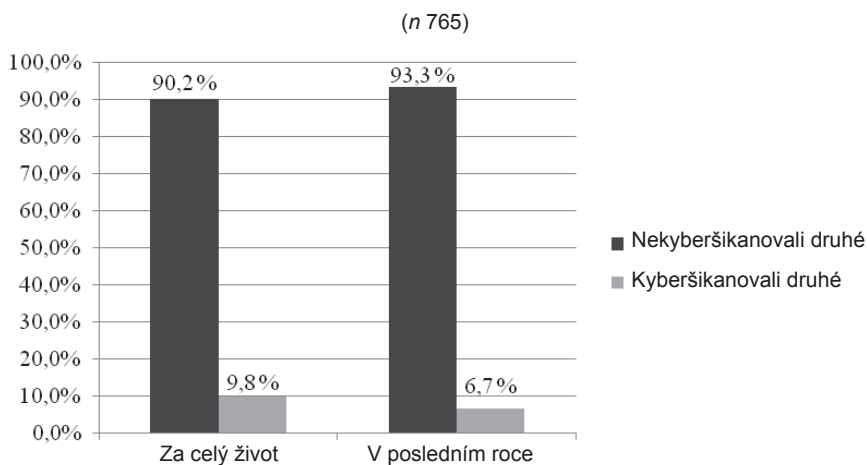
Graf 5 znázorňuje, jak často ke kyberšikaně u obětí docházelo. V průběhu celého života se

z celkového počtu obětí (n 161), které uvedly kyberšikanoování své osoby, s kyberšikanou setkala jen jednou 68,3 % (n 110) žáků, vícekrát 29,2 % (n 47) a téměř každý den 2,5 % (n 4). Z obětí v posledním roce (n 94) se pak s kyberšikanou jedenkrát setkala 63,8 % (n 60) respondentů, vícekrát 33,0 % (n 31) a téměř každý den 3,2 % (n 3).

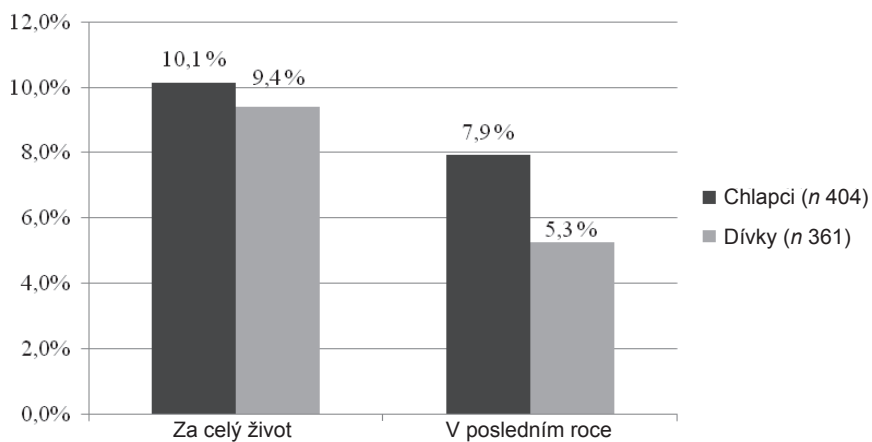
Graf 6 se zabývá četností kyberšikany u agresorů. Za celý život se z celkového počtu agresorů (n 75) dopustilo kyberšikany na druhých jedenkrát 65,3 % (n 49) respondentů, vícekrát 30,7 % (n 23) a téměř každý den 4,0 % (n 3). Z agresorů v posledním roce (n 51) kyberšikanovalo druhé 64,7 % (n 33) žáků, vícekrát 29,4 % (n 15) a téměř každý den 5,9 % (n 3).



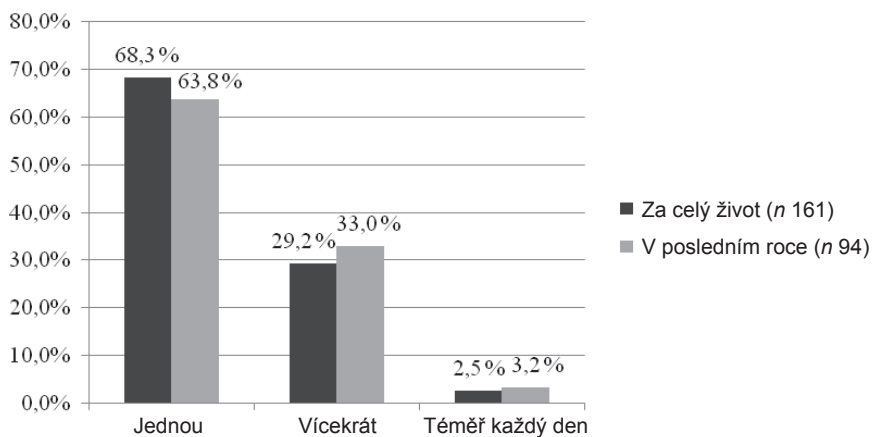
**Graf 2 Srovnání obětí dle pohlaví**



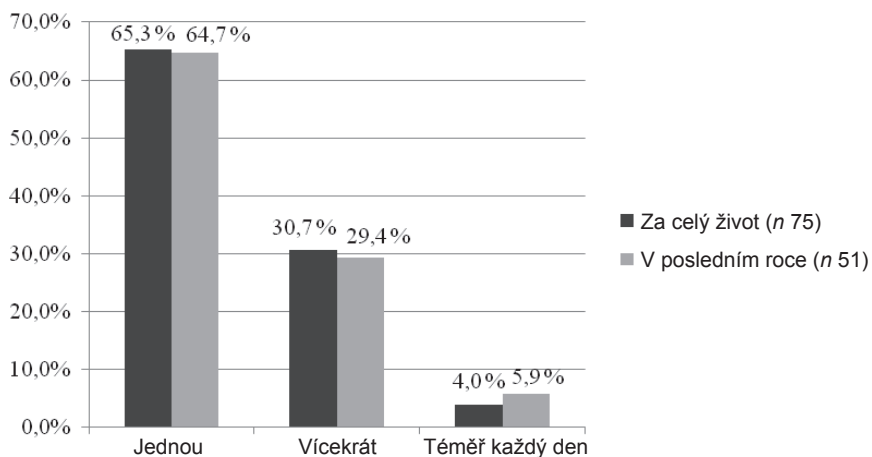
**Graf 3 Kyberšikanoval(a) jsem druhé?**



**Graf 4 Srovnání agresorů dle pohlaví**

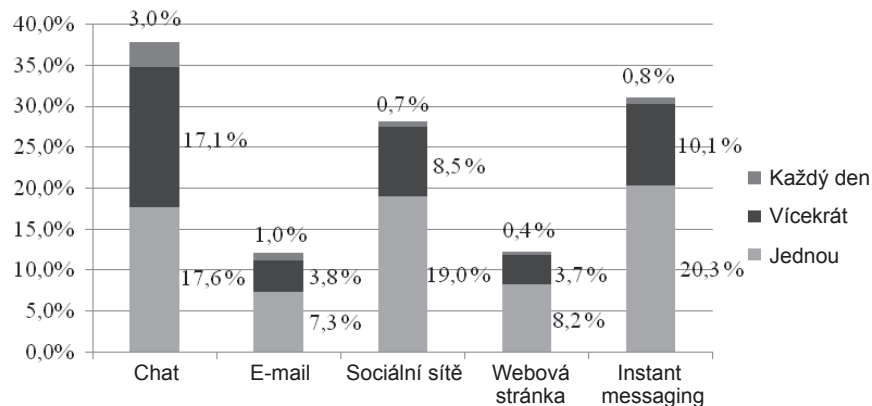


Graf 5 Jak často jsem byl(a) kyberšikanován(a)?



Graf 6 Jak často jsem kyberšikanoval(a) druhé?

(n 765)



Graf 7 Prostředky k online obtěžování

Nejčastější způsob online obtěžování, který uvedlo 37,8 % (n 289) respondentů, je, že si z nich dělali legraci na chatu. Druhým nejčastějším prostředkem je instant messaging (například Skype, ICQ, Facebook Messenger), kterým bylo obtěžováno 31,1 % (n 238) žáků. Na třetím místě jsou sociální sítě (například Facebook, Twitter, MySpace) s 28,1 % (n 215). Prostřednictvím jiné webové stránky bylo obtěžováno 12,3 % (n 94) respondentů a e-mailem 12,2 % (n 93). Četnost obtěžování je možno vidět na grafu 7.

Důvod či důvody, které měli respondenti ke kyberšikaně druhých, uvedlo 104 respondentů. Tato otázka byla výčetová, což znamená, že respondenti

mohli zaškrtnout více než jednu odpověď. Celkem bylo 148 odpovědí. Z výzkumu vyplynulo, že žáci druhého stupně základních škol v Jihočeském kraji nejvíce kyberšikanují druhé pro zábavu (26 %) a z jiného než z některého z uvedených důvodů (26 %). Třetím, nejčastějším důvodem ke kyberšikaně je, že si to podle nich oběť zaslouží – 22,1 % a čtvrtým nejčastějším důvodem je pomsta – 20,2 %. Dalšími důvody ke kyberšikanování byla nenávisť k oběti a proto, že si dotyčného agresora dobírali ve škole (13,5 %). Ventilovat vztek chtělo 10,6 % respondentů a ukázat sílu 8,7 % respondentů. Nejmenší zastoupení měl důvod, že to dělají i ostatní – 1,9 % (tab. 2).

**Tabulka 2** Důvody agresorů ke kyberšikanování

	Relativní četnost vzhledem k počtu respondentů (n 104)	Relativní četnost vzhledem k počtu odpovědí (n 148)	Četnost
Pomstít se	20,2 %	14,2 %	21
Protože si to zaslouží	22,1 %	15,5 %	23
Protože to dělají ostatní	1,9 %	1,4 %	2
Pro zábavu	26,0 %	18,2 %	27
Protože si mě dobírají ve škole	13,5 %	9,5 %	14
Ventilovat vztek	10,6 %	7,4 %	11
Ukázat sílu	8,7 %	6,1 %	9
Protože ji nenávidím	13,5 %	9,5 %	14
Jiný důvod	26,0 %	18,2 %	27
Celkem	142,3 %	100,0 %	148

## DISKUSE

Z dosažených výsledků vyplývá, že kyberšikana se na základních školách objevuje, ale ne v takové míře, jak udává některá dostupná literatura. Například Kopecký et al. (2012) uvádějí, že s některou z forem kyberšikany se setkalo 56,53 % českých dětí. Další výzkum uskutečněný v České republice v roce 2013 ukazuje, že téměř 51 % dětí do 18 let má zkušenost s nějakou z forem kyberšikany (S kyberšikanou má zkušenost..., 2013). Naopak z výzkumu, který byl proveden v roce 2009 v rámci projektu Minimalizace šikany, vyplývá, že oběťmi kyberšikany se v posledním půlroce stalo 10 % dětí (Rogers, 2011).

V zahraniční literatuře se můžeme setkat s následujícími čísly. Výzkum provedený v roce 2007 mezi žáky a studenty ve Spojených státech amerických uvádí, že bylo kyberšikanováno 17 % respondentů (Hinduja, Patchin 2009). Další výzkum provedený v roce 2010 mezi žáky a studenty ve věku mezi

10 a 18 lety uvádí, že kyberšikanováno bylo celkem 21 % respondentů (Patchin, 2013). Americká pediatrická akademie uskutečnila v roce 2011 pod vedením Andrewa Adesmana výzkum, z jehož výsledků vyplývá, že oběťmi kyberšikany se stalo 16,2 % středoškolských studentů (American Academy of Pediatrics, 2013).

Rozdílné výsledky výzkumů jsou zřejmě dány tím, že panuje nejednotnost v definici kyberšikany.

Mezi výzkumníky v této oblasti nedošlo zatím k jednoznačné shodě, což má právě za následek rozdílné výsledky při měření jejího výskytu (Černá et al., 2013).

Rozdíly mohou být také dány tím, že výzkumy byly prováděny v různých časových obdobích a lišily se od sebe počtem respondentů. Vzhledem k tomu, že dochází k modernizaci a neustálému rozšiřování ICT, bude zřejmě docházet i k rozvoji kyberšikany (Rogers, 2011).

Z výzkumu v Jihočeském kraji vyplývá, že se oběťmi kyberšikany stalo 21 % žáků základních škol, kdy zhruba ve dvou třetinách případů došlo ke kyberšikaně jen jednou, ve zbylé třetině opakovaně. Oběťmi jsou častěji dívky než chlapci. Kyberšikanu druhých uvádí celkem téměř 10 % žáků a agresory jsou častěji chlapci než dívky. Výzkum se uskutečnil pouze na základních školách v Jihočeském kraji, proto není možné výsledky výzkumu zevšeobecňovat.

Respondentům byly položeny otázky týkající se prostředků, kterými byli obtěžováni. Otázka se týkala období posledního roku a každý z pěti možných prostředků byl zkoumán samostatnou otázkou se čtyřmi možnými odpověďmi pro zjištění četnosti online obtěžování. Nejčastější způsob obtěžování, který uvedlo 37,8 % respondentů, je, že si z nich dělali legraci na chatu.

Výzkumné šetření se zabývalo i otázkou, co vede žáky k tomu, aby druhé šikanovali přes internet. Tato otázka byla výčtová, což znamená, že respondenti mohli zvolit více než jednu odpověď. Důvod či důvody ke kyberšikanování uvedlo 104 respondentů, kteří poskytli celkem 148 odpovědí. Žáci uvedli, že nejčastěji kyberšikanují druhé pro zábavu. Z odpovědí však lze usoudit také to, že tradiční šikana ve školách může být s kyberšikanou úzce propojena, jelikož v 13,5 % případů dochází ke kyberšikanování druhých z důvodu, že si dotyčného agresora kyberšikany dobírají ve škole. Zde může dojít k již zmíněné proměně profilu agresora a oběti. Žák, kterého si dobírají ve škole, se může stát iniciátorem šikany v online prostředí.

Odborná literatura hovoří také o tom, že některé případy kyberšikany již od samého počátku mají cíleně někomu ublížit, jiné však mohou být důsledkem vtípu, který se vymkl kontrole (Rogers, 2011).

Proto je důležité s dětmi a mládeží mluvit o kyberšikaně a jejich důsledcích, aby získaly o tomto relativně novém fenoménu co nejvíce informací. V případě, že by posléze došlo k útokům na jejich osobu, budou vědět, jak se v takové situaci mají zachovat.

Pro rodiče a zejména školu je nutné, aby naučili děti pravidla bezpečného chování ve virtuálním světě. Velký důraz by měl být kladen na anonymitu. Děti by neměly nikomu sdělovat své osobní údaje, údaje o své rodině a blízkých. Jako prevence slouží též odstup od lidí, které dítě nezná, jelikož osoba, s níž komunikuje při chatování, psaní SMS zpráv a podobně, nemusí ve skutečnosti být tím, za koho se vydává. S takovými lidmi, které nezná osobně, by si nemělo dítě domlouvat schůzku, a pokud by

se na takovou schůzku chtělo vydat, mělo by informovat někoho ze svých blízkých. Dětem je nutné opakovaně vysvětlovat, že by se neměly nechat nikým zastrašit, stejně tak ony by se neměly chovat takovým způsobem, kterým by mohly někomu ublížit. V online prostředí by se měly chovat s co největší opatrností a neotvírat či nereagovat na e-maily nebo SMS zprávy od neznámých lidí. Virtuální svět umí kohokoliv vtáhnout do děje takovým způsobem, že je ochoten mu obětovat téměř vše. Pro rodiče je důležité, aby měli přehled, s kým a jak tráví na internetu jejich dítě svůj volný čas. V dnešní době je možné nastavit tzv. rodičovský zámek na filtrování obsahu, což je funkce, která se snaží blokovat přístup dětí k obsahu, který neodpovídá jejich věku (Vágnerová a kol., 2009).

Na školních počítačích by stránky, které nesouvisí s výukou, měly být blokovány nebo by měl být na školách software, který monitoruje práci na počítačích. Měla by být dána jasná pravidla pro používání počítačů na školách. Všichni by měli být seznámeni se školním řádem, kde by měla být uvedena pravidla používání ICT a mobilních telefonů jak během vyučování, tak o přestávkách ve všech prostorách školy. Pro ty, co tato pravidla nebudou dodržovat, by měla být navržena kázeňská opatření. Důležité je také to, aby bylo všem přesně a jasně vymezeno, co kyberšikana znamená.

Rodiče by měli v případě, pokud se jim dítě svěří, že se stalo obětí jakékoli formy šikany, reagovat co nejrychleji a uvážlivě. Dát svému dítěti najevo, že jeho informace berou vážně. Ujistit ho, že mu chce rodič pomoci a poskytnout veškerou podporu. Zjistit od dítěte co nejvíce podrobností o situaci. Z rozhovoru by mělo vyplynout, co se stalo. Kdy, kde a kdo další byl přítomen (Vágnerová a kol., 2009).

Pokud rodič zjistí, že by jeho dítě mohlo být kyberšikanováno ve školním prostředí, měl by tuto skutečnost ohlásit třídnímu učiteli. Ten je povinen oznámení o podezření na kyberšikanu přijmout a ohlásit vedení školy. Pokud dojde ke kyberšikaně ve škole, řeší tuto situaci škola a postupuje dle stanovených pravidel.

Základní školy mají k dispozici Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, který je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Mohou se jimi řídit v případě, že by se na škole i mimo ni vyskytl nějaký případ kyberšikany (MŠMT, 2013a, b).

## ZÁVĚR

Cílem výzkumu provedeného na základních školách v Jihočeském kraji bylo zmapovat výskyt kyberšikany. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že se kyberšikana na základních školách vyskytuje. Z celkového počtu 765 respondentů se 161 z nich stalo obětí kyberšikany a 75 respondentů uvedlo, že kyberšikanovali druhé. Nejčastější formou online obtěžování bylo dělat si z někoho legraci na chatu a obtěžování prostřednictvím instant messaging (Skype, ICQ, Facebook). Výsledky výzkumu však nepotvrdily takovou míru výskytu

kyberšikany jako při výzkumech, které byly na různých místech v České republice již dříve prováděny. Z výzkumu také vyplynulo, že agresory jsou na základních školách častěji chlapci než dívky. Naopak oběťmi kyberšikany jsou častěji dívky než chlapci.

Je třeba vzít na vědomí, že proti kyberšikaně neexistuje stoprocentní prevence. K účinným preventivním krokům však můžeme zařadit zvýšení obecné informovanosti o jejích hrozbách. Čím více se informační a komunikační technologie rozvíjejí, tím více je zapotřebí proti kyberšikaně bojovat všemi dostupnými prostředky (Vašutová a kol., 2010).

---

## LITERATURA

1. American Academy of Pediatrics (2013). Cyberbullying Rampant Among High School Students. [online] [cit. 2014-03-23]. Washington, DC. Dostupné z: <http://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/pages/Cyberbullying-Rampant-Among-High-School-Students.aspx>
2. Černá A, Dědková L, Macháčková H, Ševčíková A, Šmahel D (2013). Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada. Psyché. ISBN 978-80-247-4577-0.
3. Hinduja S, Patchin JW (2009). Bullying Beyond the Schoolyard. Preventing and Responding to Cyberbullying. California: Corwin Press. ISBN 978-1-4129-6689-4.
4. Kopecký K, Szotkowski R, Krejčí V (2012). Nebezpečí internetové komunikace III. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3088-1. [online] [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: [http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc\\_download/39-nebezpeci-internetove-komunikace-3-2011-2012](http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/39-nebezpeci-internetove-komunikace-3-2011-2012)
5. Krejčí V (2010). Kyberšikana. Kybernetická šikana. Olomouc. [online] [cit. 2014-04-17]. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=14%3Akybersikana-studie>
6. McQuade SC III, Colt JP, Meyer NBB (2009). Cyberbullying: protecting kids and adults from online bullies. USA: Praeger Publishers. ISBN 978-0-313-35193-8 (alk. paper).
7. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (2013a). Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. [online] [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: [http://www.msmt.cz/file/20274\\_1\\_1/](http://www.msmt.cz/file/20274_1_1/)
8. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (2013b). Metodický pokyn, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: [http://www.msmt.cz/file/30376\\_2\\_1/](http://www.msmt.cz/file/30376_2_1/)
9. Patchin JW (2013). 2010. [online] [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://cyberbullying.us/2010-data/>
10. Reichel J (2009). Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.
10. Rogers V (2011). Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
11. Shariff S (2009). Confronting Cyber-Bullying. What Schools Need to Know to Control Misconduct and Avoid Legal Consequences. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-70079-5 Paperback.
12. S kyberšikanou má zkušenost více jak 51 % dětí (2013). [online] [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/700-s-kybersikanou-ma-zkusenost-vice-jak-51-procent-deti>
13. Vágnerová, K a kol. (2009). Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-611-7.
14. Vašutová M a kol. (2010). Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7368-858-5.
15. Vitošová A (2009). Šikana na středních odborných školách ve vybraných obcích s rozšířenou působností Zlínského kraje. Prevence úrazů, otrav a násilí. 5/2: 140–148. ISSN 1804-7858.

---

### ✉ Kontakt:

Mgr. Veronika Králová, Malšské údolí 664, 382 41 Kaplice  
E-mail: [veronikakrolova@centrum.cz](mailto:veronikakrolova@centrum.cz)